

Evropski puls

Elektronski mjesečnik za evropske integracije - broj 84, septembar 2012.

TEMA BROJA

Zašto su građani Crne Gore sve više euroskeptični

intervju

Izjavitelj EP za viznu liberalizaciju
Tanja Fajon

analiza

„Mi smo dio ekipe“ kao preskočena
lekcija o ljudskim pravima

izazovi u EU

Zašto troškovi studiranja
drastično variraju u EU

Uvodnik: **Put u nepoznato**

Vladan Žugić

Ne samo što je Evropska komisija (EK) odlučila da na primjeru Crne Gore prvi put okuša novi pristup u pregovorima tako što će prva biti otvorena i posljednja zatvorena, za države zapadnog Balkana najbolnija - poglavlja 23. i 24, nego je izgleda i zvanična Crna Gora odlučila da promijeni naviku da svoje građane površno informiše o tome što ih čega, u doglednoj budućnosti. Izgleda kao da je Vlada odlučila da stručnu i širu javnost, ali i građane drži u neznanju! Iz Vlade su prvo najavili da će izvještaji o skriningu za 23. i 24. poglavlje biti objavljen u septembru, onda su se pojavile spekulacije da će to biti istovremeno sa izvještajem o napretku, početkom oktobra, od čega, po svemu sudeći, neće biti ništa. Dakle, prva nepoznata je kada će biti objavljeni izvještaji o skriningu za 23. i 24. poglavlje, u čijem je pisanju učestvovao i Europol, odnosno što će EK i članice tražiti da Crna Gora ugradi u svoje zakone, a onda i primijeni kada su u pitanju pravosuđe, ljudska prava, granice, azil, policijski poslovi, borba protiv korupcije i organizovanog kriminala... Druga nepoznanica je zašto Vlada redosljedom koji ide formira radne grupe za pregovore, da li je to projekcija vlasti u Podgorici ili se radi po nalogu iz Brisela. Prije samo nekoliko mjeseci crnogorski i briselski zvaničnici su na sva zvona najavljivali da će, uz poglavlja 23. i 24, prva biti otvorena Poljoprivreda i Zaštita životne sredine, kao izuzetno zahtjevna poglavlja, ali se izgleda od toga odustalo. Navedeno bi trebalo da nešto znači onima koji su u procesu integracija Crne Gore ili onima koji su bili zainteresovani da se priključe tom vozu, ali to nijesu mogli uraditi zbog vela tajne kojima je obavljeno satavljanje radnih grupa u dijelu institucija. A posebno građanima. Građanima kojima se niko, od onih čiji je to posao i koji za to dobijaju plate iz budžeta, nije ni potrudio da objasni nove, teško svarljive pojmove: skrining, bilateralni ili eksplonatorni, međuvladine konferencije ... Vjerovatno je sva administracija bila u izbornom procesu, pa makar to podrazumjevalo vladine činovnike koji razmišljaju hoće li ostati u istom ministarstvu, kod istog ministra... Stoga ne treba ni da čudi rekordno niska podrška članstvu Crne Gore u EU koju bilježe posljednja istraživanja u septembru. Nije sve do ekonomske i političke krize u EU. Jedan od prvih zadataka nove Vlade bi trebalo da bude da opet građanima približi EU koja je najmanje ono što vlast ističe u prvi plan – protokolarni sastanci zvaničnika Crne Gore i EU.

Kalendar

05. septembar **Hitne ustavne reforme za nezavisnot pravosuđa** / Crna Gora se nalazi pred novom zahtjevnom fazom reformi u evropskim integracijama, među kojima je najhitnije pitanje ustavnih reformi sa jačanjem nezavisnosti pravosuđa, te borba protiv korupcije i organizovnaog kriminala kazao u Briselu evropski komesar ze proširenje **Štefan File** nakon sastanka sa ministrom vanjskih poslova i evropskih integracija **Nebojšom Kaluđerovićem**.
12. septembar **Struktura pregovaračkog tima dobro postavljena** / Tehnička priprema Crne Gore za pregovore sa EU je dobra, a Brisel je zadovoljan strukturom pregovaračkog tima, kazao direktor Direkcije za proširenje EK **Stefano Sanino** koji se sastao sa predsjednikom **Filipom Vujanovićem** u Sarajevu, gdje se održava Međunarodna konferencija za mir.
25. septembar **Skrining za poglavlje 25** / Sastanci eksplanatornog i bilateralnog skrininga za pregovaračko poglavlje 25 - Nauka i istraživanje održani u Briselu. Na sastanku bilateralnog skrininga, članovi Radne grupe kolegama iz EK predstavili „nivo usklađenosti pravnog sistema Crne Gore u odnosu na pravnu tekovinu EU u oblasti nauke i istraživanja", dok su na eksplanatornom sastanku predstavnici generalnih direkcija EK dali „analitički pregled pravne tekovine EU u oblasti nauke i istraživanja". Sastanak otvorili glavni pregovarač ambasador **Aleksandar Andrija Pejović** i savjetnik u Direkciji za Hrvatsku, Crnu Goru, Makedoniju, Tursku i Island u Generalnoj direkciji za proširenje **Marta Garsija Fidalgo**.

Za federaciju nacionalnih država

Jose Manuel Barroso

Evropska unija je i dalje u krizi. Finansijskoj, ekonomskoj. Socijalnoj. Ali i političkoj – EU hara kriza povjerenja. Zašto? Zato što smo svaki put dozvolili da se šire sumnje. Sumnje da su neke naše članice stvarno spremne na reforme, sumnja da će neke druge zaista biti voljne da nastave da im pomažu i sačuvaju euro i evropski projekat. Svaki put je isto: prvo se na samitima donesu neke veoma važne odluke za zajedničku evropsku budućnost, a onda isti oni koji su te odluke donijeli u sopstvenim zemljama šire nepovjerenje u njihovu ispravnost. I onda imao problem kredibiliteta. Ako se evropski političari ne drže pravila i ako podrivaju odluke koje su sami donijeli, kao ubijediti druge da znamo šta radimo i da ćemo iz ove krize izaći zajedničkim snagama? Od samog početka ove krize imali smo dosta prilike da vidimo da su povezana globalna tržišta brža i jača od fragmentiranih nacionalnih država. Realnost je takva da u povezanom svijetu članice EU nijesu u stanju da se same izbore sa svjetskim tržišnim tokovima. U isto vrijeme, još uvijek nijesu stvorile dovoljno instrumenata na nivou Unije kojima bi se mogle zajednički boriti. Nalazimo se u periodu tranzicije, na prekretnici. Globalizacija zahtijeva više jedinstva u Evropi. Više jedinstva znači veći stepen integracija. U Evropi danas, to prije svega znači prihvatiti da smo u istom čamcu. A kada je čamac usred oluje, potpuna posvećenost zajedničkim problemima je najmanje što možete tražiti od saputnika. Da bi smo se iz ovoga izvukli, treba nam ekonomski rast. Da bi privreda rasla, moramo biti konkurentni. Na nacionalnom nivou, to znači strukturne reforme koje smo odlagali decenijama. Na evropskom nivou, to znači dalje produblјivanje evropskog zajedničkog tržišta, istinska mobilnost i evropsko tržište rada. To znači mnogo ambicioznije ciljeve u obrazovanju, istraživanju, inovacijama i nauči. Projekat ekonomske i monetarne unije ne smije stati. A sada nam treba i unija banaka. Kriza je pokazala da su banke postale globalne, dok je sistem kontrole banaka ostao nacionalan. A kad je sve krenulo naopako, račun je isporučen građanima. Neophodan je nadzor na evropskom nivou, ali uz nadzor ide i potreba stvaranja fiskalne unije. Logika je prosta: fiskalni potezi svake članice utiču na druge članice Unije. Zato nam treba mnogo više koordinacije ekonomskih politika, obavezujući okvir za donošenje odluka na nacionalnom nivou koji bi

sprječio nekontrolisane deficite. Sve to, međutim, da bi funkcionisalo, mora imati politički okvir i legitimitet. Zato nas dalja ekonomska integracija stavlja pred pitanje političke unije i evropske demokratije. Ne plašimo se riječi: treba se kretati ka federaciji nacionalnih država. To je ono što nam treba. To je naš politički horizont. Treba nam federacija nacionalnih država. Ne super-država. Nova federacija će zahtijevati novi sporazum. Svi znamo koliko je to postalo teško. Zato se treba pažljivo pripremati: ne treba početi izmjenama sporazuma. Treba vidjeti što želimo da sprovedemo, pa tek onda odlučiti kakvi su nam instrumentni potrebni i što od njih nedostaje. A onda treba organizovati raspravu širom Evrope, prije no što bilo kakve odluke budu donesene. Ništa se neće desiti odjednom. Prvo treba stabilizovati eurozonu i ubrzati rast u čitavoj Evropi. Komisija je za to već pripremila prijedloge koji su u okvirima postojećih sporazuma. Zatim treba raditi na dubljoj ekonomskoj i monetarnoj uniji, uključujući i političke instrumente, što je takođe dijelom moguće u okviru postojećih sporazuma. Najzad, tamo gdje postojeći sporazumi ne budu dovoljni, Komisija će formulisati izričite prijedloge za izmjenu sporazuma prije narednih izbora za Evropski parlament, uključujući veći obim demokratske odgovornosti. To je naš plan. Projekat koji treba realizovati korak po korak, ali uvijek imajući na umu stvaranje federacije kao konačni cilje evropskih integracija. Mnogi će reći da je ideja previše ambiciozna, da jednostavno nije realna. Ali, recite mi – je li realno nastaviti ovako?

Izvodi iz govora na plenarnoj sednici Evropskog parlamenta u Strazburu, 12. septembra 2012.

Zašto su građani Crne Gore sve više euroskeptični

Poštanskim markicama protiv ekonomske krize u EU

Damir Nikočević

Štampati novu markicu i promijeniti logo procesa očito nije dovoljno. Pokazuje se da je komunikacija sa građanima dugoročna i zahtjevna investicija i uključuje kontinuiran rad i posvećenost, kaže prof dr Gordana Đurović

Za samo nešto više od godinu dana podrška članstvu Crne Gore u Evropsku uniju opala je za preko 10 % i iznosi rekordno niskih 59,9%. Iako se još radi o značajnoj podršci, zabrinjava činjenica da je taj procenat registovan u septembru, samo dva mjeseca nakon što je Crna Gora ostvarila veliki uspjeh otvaranjem predpristupnih pregovora sa Unijom o punopravnom članstvu. Razloge za ovo, kako ocjenjujuju poznavaooci prilika, treba tražiti u EU, čiji su temelji uzdrmani ekonomskom krizom, ali i u samoj Crnoj Gori. Bivša ministarska za evropske integracije, prof. dr Gordana Đurović smatra da na pad podrške utiče više grupa faktora, među kojima je, ulazak u složeniju i zahtjevniju fazu integracija koja, prema njenim riječima, iziskuje ulaganja u ljude, njihova znanja i kompetencije, ulaganja u nove institucije, ali i neophodna ulaganja kroz kapitalni budžet Đurovićeva smatra da ozbiljna ekonomska kriza i kriza dugova u EU "ruše mit o ekonomskoj integracionoj idili - da je samo dovoljno ući u Uniju i da nastupa vrijeme ekonomskog prosperiteta i izdašne podrške kroz strukturne fondove". Bivša ministarka napominje da je "pomoć evropskih kriznih fondova najavila je i Slovenija koja je donedavno jedini svijetli primjer ekonomske disolucije Jugoslavije". Ona dodaje da "gotovo da ne prođe mjesec, a da politički lideri EU ne usvoje neku „strateški važnu odluku“ koja predstavlja konsolidaciju Unije, da bi sljedećeg mjeseca donijeli novu." Sve navedeno utiče, prema Đurovićevoj, da građani zemalja zapadnog Balkana zbunjeno i zabrinuto gledaju put Brisela. Pad podrške, profesorka na Ekonomskom fakultetu, vidi i u smanjenom nivou komunikacije sa građanima, koji treba da prate proces. **Nada Vojvodić**, viša

Nada Vojvodić, viša savjetnica u Ministarstvu vanjskih poslova i evropskih integracija, ipak, kaže da je podrška članstvu u Uniji stabilna. "Građani su u velikoj mjeri svjesni benefita koji će uslijediti nakon stupanja u članstvo u EU. Naravno, svjesni su i da prije toga treba sprovesti temeljne reforme i kompletno društvo transformisati u skladu s evropskim vrijednostima i standardima. Dakle, radi se o realističnom pristupu zasnovanom na balansu očekivanja i obaveza koje proističu iz članstva," istakla je Vojvodićeva.

savjetnica u Ministarstvu vanjskih poslova i evropskih integracija, ističe da je podrška građana članstvu u Uniji stabilna, te da istraživanje CEDEM-a pokazuje da skoro dvije trećine građana svoju budućnost vide u EU. "Građani su u velikoj mjeri svjesni benefita koji će uslijediti nakon stupanja u članstvo u EU. Naravno, svjesni su i da prije toga treba sprovesti temeljne reforme i kompletno društvo transformisati u skladu s evropskim vrijednostima i standardima. Dakle, radi se o realističnom pristupu zasnovanom na balansu očekivanja i obaveza koje proističu iz članstva," istakla je

Stevo Muk, predsjednik upravnog odbora Instituta Alternativa: „Moguće da na građane utiče ekonomska kriza koja čak otvara pitanje budućnosti same EU, ali i nevesela stvarnost nekih zemalja koje su u posljednjem krugu proširenja postale članice EU.“

Vojvodićeva. Predsjednik upravnog odbora Instituta Alternativa, **Stevo Muk** smatra da je početku procesa podrška bila nerealno visoka: „Razlog tome je bio početni optimizam u novoj državi i vrijeme ekonomskog buma što je određivalo stavove građana u jednom relativno dugom periodu. Od trenutka kada su počele da se osjećaju posljedice ekonomske krize, umanjuje se optimizam građana. To je vidljivo kod broja onih koji smatraju da zemlja ide u pravom smjeru i onih koji misle suprotno, gdje je ove godine po prvi put taj odnos gotovo izjednačen, za razliku od ranijih godina kada je značajno bio u korist pozitivne tvrdnje.“ Vojvodić tvrdi kako je komunikaciona strategija za informisanje javnosti o Evropskoj uniji i pripremama Crne Gore za članstvo, za period 2010 – 2014, „izraz odlučnosti i posvećenosti“ Vlade kada je u pitanju informisanje građana o evropskoj integraciji. Ona je kao pozitivno istakla i partnerstvo sa

NVO sektorom: „U saradnji s partnerima iz NVO, kao i prethodnih godina, nastavilo se s organizacijom brojnih aktivnosti koje imaju za cilj približavanje Evropske unije građanima, informisanje o svim aspektima procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, o pravima i obavezama koje proističu iz članstva i podsticanje građana na aktivno učešće u procesu.“ Tokom ove godine, napominje ona, u saradnji s Delegacijom EU u Podgorici i partnerima iz civilnog sektora, prije svega s NVO, poslovnom zajednicom, akademskom zajednicom, lokalnom samoupravom i medijima, organizovali su, ili učestvovali na brojnim okruglim stolovima, konferencijama, panel diskusijama, dali značajan broj intervjua štampanim i elektronskim medijima. „U sklopu obilježavanja Dana Evrope, organizovali smo informativne štandove na kojima su građani Crne Gore mogli saznati sve o Evropskoj uniji i pripremama Crne Gore za članstvo. Takođe, promovisali smo i novi logo procesa evropske integracije“, kaže Vojvodićeva. Drugačije mišljenje ima Muk koji je kazao da Vlada nije realizovala neku posebnu strategiju na ovom planu „iako je svojevremeno formalno usvojila dokument koji nosi takvo ime“. On je naglasio da su izvještaji Vlade u jednom periodu počivali na aktivnostima koje nije realizovala Vlada, već nevladine organizacije, dok istovremeno Vlada nije izdvajala sredstva za informisanje o EU i evropskom integracijama. Muk zaključuje da komunikaciona strategija Vlade treba da se temelji na istini, realnosti i objektivnosti: „Ukoliko umjesto teze kako smo 'bukvalno pred vratima članstva u EU' kako vole da kažu vladini funkcioneri i političari vladajuće koalicije, počnu govoriti kako proces evropskih integracija ima svoje mnoge dobre, ali i loše strane, kako neće svi biti dobitnici i kako je dan članstva Crne Gore u EU relativno daleko i da zavisi od niza faktora, biće to dobar pristup koji će uvažavati javnost i voditi brigu o tome da ne proizvede nerealna očekivanja građana koja će na kraju biti iznevjerena.“ I prof. Đurović smatra da je u posljednje vrijeme smanjen nivo komunikacije sa građanima, koji

treba da prate, ali i da razumiju proces. „Štampati novu markicu i promjeniti logo procesa očito nije dovoljno. Pokazuje se da je komunikacija sa građanima dugoročna i zahtjevna investicija i uključuje kontinuiran rad i posvećenost. Trend pokazuje da u narednom periodu treba intenzivirati instrumente komunikacione strategije prema ključnim ciljnim grupama u zemlji”, zaključila je Đurović. U prilog padu podrške može se smatrati ukidanje posebnog Ministarstva za evropske integracije koje je vodilo čitav proces. Dok Nada Vojvodić iz Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija smatra da je objedinjavanje Ministarstva evropskih integracija i Ministarstva vanjskih poslova dobra stvar i „najefikasniji način za udruživanje postojećih kapaciteta u ostvarenju strateških vanjskopolitičkih prioriteta Crne Gore“, prof. Đurović cijeni da to nije bio kvalitetan potez. U prilog tome, Đurovićeva je pomenula Izveštaj Komisije za 2011. godinu u kojem, kako je navela, stoji: „...ukidanje samostalnog Ministarstva za evropske integracije je imalo negativan uticaj na administrativne kapacitete uključene u koordinaciju evropskih integracija, koje je potrebno značajno ojačati.” Bivša ministarska za evropske integracije naglasila je da je kroz novu sistematizaciju MVPEI napravljena „krupna promjena“, a to je ograničenje upotrebe stručnih ljudskih resursa u Vladi. Ona je pojasnila kako svi rukovodeći kadrovi, po novoj sistematizaciji, moraju imati

Gordana Đurović: „Odliv kadrova bivšeg MEI u integrisani MVPEI bio je evidentan tokom 2011. godine, tako da je značajan dio solidnog tima napustio koordinacionu strukturu, došao je veliki broj novih ljudi, a tu se negdje gubi i dio institucionalne memorije i tekućih planiranih aktivnosti.“

diplomatsko-konzularni ispit i istakla kako su svi „bivši rukovodioci resora iz MEI značajno „degradirani” u hijerarhiji, stavljeni u neravnopravan položaj, bez obzira na njihove stručne reference i to samo zbog formalnog razloga - nedostatka diplomatskog iskustva.” Sve navedeno prema njenim riječima dovelo je do „nejasnog modela koordinacije, nedostatka liderstva, slabe komunikacione strategije, naglog prelaska sa „slovenačke” na „hrvatsku” organizacionu matricu, postepenosti (koja ne podrazumijeva obazrivost, već ukazuje na izostanak jasne strategije i dugoročnijeg, održivog pristupa).“ Nada Vojvodić ipak smatra da su dosadašnji rezultati u pregovaračkom procesu potvrda dobro postavljene pregovaračke strukture Crne Gore i kvalitetno odrađenog posla: „Na samom početku procesa smo organizovali široke konsultacije sa svim društvenim strukturama kako bismo kroz kvalitetan unutrašnji dijalog došli do najboljih kadrovskih rješenja.“ Vojvodićeva je kazala da je pregovarački proces veoma dinamičan i zahtjevan. Pogrešno predstavljanje evropskih vrijednosti, povremene poruke pojedinih evropskih lidera da ne postoji raspoloženje za daljim proširenjem, neosmišljavanje dugoročnije strategije dodatno su smanjili povjerenje u jedan sistem koji se uprkos svim prednostima nalazi u dubokoj finansijskog krizi koju dodatno intenziviraju neslaganja ideološki suprotstavljenih lidera. No, čini se da glavni razlog pada podrške nije samo u ekonomskoj i finansijskoj krizi u Evropi, a koja se reflektuje i na Crnu Goru, već i u načinu na koji Crna Gora kao društvo, sa posebnim akcentom na odgovornost Vlade, obavlja svoje „domaće zadatke“.

Napad na reditelja i glumca spota „Mi smo dio ekipe!“ i njihovog prijatelja kao dokaz netolerantnosti

Preskočene lekcije o ljudskim pravima

Neđeljko Rudović

Iako je Crna Gora, nakon što je Hrvatska završila pregovore o članstvu, jedina sa zapadnog Balkana koja je efektivno u procesu pridruživanja Evropskoj uniji, još će mnogo vode proteći crnogorskim rijekama dok ona suštinski ne bude dorasla da se nađe u društvu porodice evropskih naroda. Jedna od pretpostavki za tako veliki korak je da se oslobodi predrasuda koje je guše i koje pokazuju da ona tek treba da istinski razumije što znači diskriminacija i koliko je ona u suprotnosti sa proklamovanim evropskim ciljem.

I dok građani Crne Gore budu učili da ljudska prava podrazumijevaju jednakost svih, koliko god njihovo ispoljavanje bilo možda u suprotnosti sa nečijim utiskom i svjetonazorom, njihovi politički predstavnici takođe imaju zadatak da ono što pričaju i sami razumiju i prihvate kao tekovinu moderne Evrope. Do tada, i ljudsko i političko licemjerstvo i prevrtljivost biće kamen o vratu maloj mediteranskoj državi koja bi htjela da se nađe u društvu prosperitetnih i moćnih. U toku noći između 9. i 10. septembra u ulici Novaka Miloševa u Podgorici, grupa navijača Budućnosti "Varvari" brutalno je pretukla **Danila Marunovića**, **Todora Vujoševića** i **Mirka Boškovića**. Marunović je reditelj spota «Mi smo dio ekipe!», koji promovise prava LGBT zajednice, Vujošević je glumac u istoimenom spotu, dok je Bošković, njihov prijatelj, novinar RTCG-a.

"Nijesam dio te priče, oko tog spota, ali sam evo prošao kako sam prošao. I što to govori? Tu sam bio sa prijateljima koji podržavaju jednu ideju, kakva god da je i vidite kako sam prošao. Ovo društvo je otprilike dozvolilo da se takvi ljudi razvijaju. Znete o čemu sam danas razmišljao čitajući sve to? Dosta ljudi je pročitao novinu i vidjelo (portal) "Vijesti... I sad zamislite koliko, a to je pravo pitanje, je ljudi u Crnoj Gori reklo: "E, neka su ih prebili". To je pravo pitanje, ti koji su kazali: "Neka su ih prebili"! Ovim riječima je Bošković najbolje opisao žalosnu situaciju u Crnoj Gori koja i dalje ne dozvoljava bilo kome da se otrgne ispod kalupa koji se doživljava kao jedino ispravan. Kao što se

cijeni svetogrđem da neko ko je rođen u pravoslavnoj porodici ispovijeda vjeru koju smatra sebi najbližom ili da ide u crkvu koja se ne sviđa njegovim roditeljima i rođacima, tako se anatemišu i oni koji su drugačije seksualne orijentacije ili oni koji ih u tome podržavaju. Osim što to ilustruje koliko smo daleko od Evrope u kojoj je svetinja slobodni pojedinac, koji se ne plaši da ispoljava kako svoje političke stavove tako i svoju seksualnu orijentaciju, još jednom smo pokazali da nas duh provincijalizma drži zarobljenima. I dalje smo spremni da ćutimo o svemu što se dešava oko nas ako to ostaje u porodici, da intimno nekoga razumijemo, ali da ga javno osuđujemo jer to „zajednica“ od nas očekuje. Uz to, spremni smo da trujemo one mlađe i da ih pućikamo kao krvoločne zvijeri na sve što nam se ne sviđa, ne pokazujući ni najmanje volje da makar pokušamo da razumijemo.

Zato su batine u centru glavnog grada grada dobili Marunović, Vujošević i Bošković, ali je ključni problem što će isto da se desi nekim novim Marunovićima koji javno iskažu solidarnost sa našim sugrađanima koji se osjećaju drugačije i koji žele slobodu. I tako sve dok oni koji sebe smatraju duhovnim i političkim ocima jedne zajednice ne priznaju da nijesu usvojili, a vjerovatno se nijesu ni potrudili, savremene lekcije o ljudskim pravima.

Tanja Fajon, izvjestilac Evropskog parlamenta za viznu liberalizaciju kaže da je za sada pravno nemoguće ukidanje bezviznog režima, ali i upozorava

Bez igre sa obavezama iz mape puta

O klauzuli koja će omogućiti privremenu suspenziju bezviznog režima još se pregovara. Ali, kad bude usvojena, pojedine države članice Unije mogle bi je upotrijebiti u principu ako bi ocijenili da se broj lažnih azilanata u njihovoj zemlji znatno povećao.

Izvjestilac Evropskog parlamenta za viznu liberalizaciju **Tanja Fajon** upozorila je crnogorske, ali i sve druge vlasti u državama regiona za koje je EU uvela bezvizni režim, da poštuju obaveze iz mape puta kako ne bi došlo do situacije ugrožavanja vizne liberalizacija. Ona je kazala da u ovom trenutku vizna liberalizacija nije ugrožena ni za jednu državu u regionu jer je to pravno formalno nemoguće.

„Naime, o klauzuli koja će omogućiti privremenu suspenziju bezviznog režima još se pregovara. Ali, kad bude usvojena, pojedine države članice Unije, mogle bi je upotrijebiti u principu ako bi ocijenili da se broj lažnih azilanata u njihovoj zemlji znatno povećao. Zato ću još jednom upozoriti sve vlade u regionu, da naprave sve da informišu svoje građane, da ne bi došlo do zloupotrebe slobodnog kretanja u EU, te da se drže obaveza iz mape puta za viznu liberalizaciju”, rekla je Fajon.

» Što Crna Gora treba da uradi kako bi EU ocijenila da je napravljen veliki napredak u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala? Da li su to hapšenja krupnih riba?

Svaki napredak mora biti mjerljiv i apsolutan. U tom kontekstu znači nije dovoljno samo donijeti zakon, nego je važna i njegova primjena,

a to se vidi ispunjavanjem cijelog procesa - od identifikacije krivičnih djela, do procesa istrage, hapšenja i zaključka u smislu suđenja. Svaki primjer mora se i zaključiti, to se onda mjeri i od toga zavisi efikasnost ispunjavanja ciljeva na putu u EU.

A kada pogledamo situaciju u regionu, jedna od najjačih kritika je da procesi i presude nikada nijesu dovedeni do kraja. Ljudi zbog toga gube povjerenje u institucije sistema.

» Da li mislite prvenstveno mislite na “korupcija na visokom nivou”?

Taj se termin često upotrebljava u kontekstu političke korupcije, zloupotrebe moći za ličnu korist kako direktora, kao i službenika na državnom i lokalnom nivou.

Ključni element ove korupcije je uključivanje relevantnih zakonskih vlasti u odnosu na interese

kapitala, a često je u sprezi s organizovanim finansijskim i javno - finansijskim kriminalom. Korupcija na visokom nivou je problem svih zemalja zapadnog Balkana, treba se boriti protiv nje, učvrstiti nezavisan sudski sistem i učiniti sve, da se postupci dovedu do kraja.

» Vaša koleginica iz EP, Urlike Lunaček je nedavno kazala da bi smjena vlasti ubrzala evropske integracije Crne Gore. Što Vi mislite o tome?

Ne znam u kojem kontekstu je bilo to rečeno i teško da to mogu komentarisati. Ali, ovdje želim reći da je bitno da se nova Vlada i vlast što prije moguće formiraju i počnu sa konkretnim radom. Oko EU agende morale bi se složiti sve političke struje u državi.

Crna Gora je jasno dokazala, da je ozbiljna u procesu približavanja EU sa dobijanjem datuma pregovora, što je stavlja na mjesto najnaprednije države u EU integracijama u regionu.

» Nova Vlada, kako ovdje vlada mišljenje, moraće se suočiti sa brojnim izazovima, kao što je borba protiv korupcije i kriminala? Da li Vlada koju bi ponovo činili DPS-SDP ima dovoljno kapaciteta da se bori sa tim izazovima?

Očekujem da će nova vlada hrabro i snažno upravljati evropskim putom. To je bitno za Crnu

Kada pogledamo situaciju u regionu, jedna od najjačih kritika je ta da procesi i presude nikada nijesu dovedeni do kraja. Ljudi zbog toga gube povjerenje u institucije sistema.

Goru, to je bitno za cijeli region. Ako će partije, koje ste spomenuli, pobjediti i praviti Vladu, onda je očigledno da toj vladi birači vjeruju.

Ako građani u najgoroj krizi u Evropi poslije drugog svjetskog rata, ekonomskoj i socijalnoj, koja utiče i na zemlje kandidate, opet biraju ljude iz prijašnjeg mandata, znači da Crnogorci vjeruju, da ih ova koalicija može voditi naprijed. A vrijeme će pokazati kako nova vlada ispunjava obećanja data građanima kada je riječ o pristupanju EU i NATO-u.

» Da li bi povratak bivšeg premijera Mila Đukanović na neku od državnih funkcija usporio evropske integracije Crne Gore, kao što to tvrde neki analitičari u Crnoj Gori?

Birači su uvijek u pravu i glavno je da građani Crne Gore na parlamentarnim izborima izaberu političke snage koje će nastaviti put ka evropskim i evroatlantskim integracijama.

Ukoliko se jasan cilj za reformama nastavi, ukoliko se evropski put Crne Gore ne ometa bilo na unutrašnjem političkom području ili bilo čime drugim, ako rezultati budu vidljivi i pregovori uspješni, ne vidim razloga zbog čega bi povratak bivšeg premijera Đukanovića usporavao evropske integracije Crne Gore.

V. Žugić

Mađari vole evropsku produkciju

Većina zemalja EU poštuje evropske propise u pogledu udjela sadržaja evropske produkcije u televizijskoj ponudi, a samo tri imaju manje sadržaja od propisanog minimuma, pokazao je izvještaj EK. U EU je propisano da najmanje 50% emitovanog sadržaja mora biti sa evropskog kontinenta, a izvještaj za 2009. i 2010. godinu, koji je nedavno objavljen, pokazuje da je taj prag uveliko premašen, sa 65% evropskih sadržaja. Samo tri zemlje - Irska, Slovenija i Velika Britanija, 2010. godine nijesu poštovale kvote za evropske sadržaje. U 2010. najmanji udio evropskih produkcija bio je u Sloveniji i Britaniji (47,4%), a najviši u Mađarskoj (81%), dok je godinu dana ranije najmanje evropskih sadržaja emitovano u Irskoj (44%), a najviše u Mađarskoj (83%). Komisija je istakla i negativan pokazatelj izvještaja. Naime, kako se ističe "ubjedljiva većina TV kuća se (2010) najradije opredijeljivala za lokalne ili nacionalne programe". Samo 8,1% programa bilo je iz drugih evropskih zemalja.

Avionkompanije štede na gorivu

Pokušaji aviokompanija da smanje troškove tako što će količine goriva svesti na najnužnije i tako avione učiniti lakšim mogu da ugroze bezbjednost putnika, upozorio je sindikat evropskih pilota. Ovo pitanje je dospjelo u prvi plan pošto su u julu piloti tri aviona niskotarifne kompanije Rajaner tražili da im se odmah odobri slijetanje jer su im ostale minimalne količine goriva. Predsjednik ovog sindikata Niko Vorbah, ne navodeći imena avioprevoznika, je rekao da se pilotima nude finansijske nagrade ako smanje količine goriva. On je dodao i da je zbog mjera štednje koje donose vlade smanjen broj inspektora koji nadziru primjenu propisa EU.

Namještanje mečeva brine EU

Namještanje mečeva u sportu predstavlja ozbiljan problem u Evropi, posebno kada je riječ o fudbalu, i to pogađa većinu članica EU i zemalja koje imaju status kandidata, navodi se u izvještaju o prevarama i namještanju mečeva koji je pripremio Specijalni odbor Evropskog parlamenta za organizovani kriminal, korupciju i pranje novca. Rasprava o njemu se očekuje u oktobru. U izvještaju koji je pripremila holandska poslanica **Emine Bozkurt** se navodi da su otkrivene "snažne veze između fudbalskih i kriminalnih organizacija, posebno u istočnoj Evropi i na Balkanu": "U tim i mnogim drugom zemljama, poput Njemačke, Italije i Turske, kriminalci ubeđivanjem, podmićivanjem i prijetnjama utiču na igrače i sudije kako bi namjestili mečeve". Bozkurtova je rekla da u sportu postoji "stalan rizik od korupcije" zbog nedostatka propisa, razvijene mreže kladenja putem interneta i direktnih veza sa organizovanim kriminalom. Pri tom, pošto među članicama EU postoje razlike u kaznama, oni koji namještaju mečeve obično se odlučuju da to rade u zemljama sa blažim kaznama. U 19 od 27 članica i Hrvatskoj, Makedoniji, Srbiji i Turskoj registrovani su slučajevi namještanja mečeva, dok se za ostale postavlja pitanje da li u tim zemljama zaista nema nameštenih mečeva ili još nijesu otkriveni.

Izvjestaj EK pokazuje da sve više djece uči jezike i da ono počinje u ranijoj dobi

Što više jezika, to više engleskog

U čast Evropskog dana jezika (26. septembar) Evropska komisija je objavila izvještaj o učenju stranih jezika u Evropskoj uniji, koji pokazuje da sve više djece u EU uči strane jezike, i da učenje jezika počinje mnogo ranije nego u prethodnim generacijama. Međutim, istraživanje takođe pokazuje da je engleski jezik sve zastupljeniji, dok ostali jezici znatno zaostaju. Između 2005. i 2010, procenat učenika osnovnih škola u Evropi koji uče neki strani jezik je porastao sa

Preko polovine Evropljana (54%) govori bar jedan strani jezik, četvrtina njih zna dva, dok oko 10% govori tri ili više

67.5% na 79.2%. Prosječna starosna dob u kojoj se učenici evropskih osnovnih škola susrijeću sa stranim jezicima je između 6 i 9 godina, ali se u nekim zemljama sve više pomjera ka prvim razredima. U Belgiji, djeca počinju da uče prvi strani jezik još u predškolskim ustanovama, od treće godine starosti.

U većini škola se praktikuje i obavezan drugi strani jezik u kasnijim godinama školovanja. Školske 2009/2010 godine 60.8% učenika starijih razreda osnovnih škola je učilo po dva strana jezika, u poređenju sa 46.7% samo pet godina ranije. Kao rezultat sve većeg naglaska na učenje jezika, preko polovine Evropljana (54%) govori bar jedan strani jezik, četvrtina njih zna dva strana jezika, dok oko 10% govori tri ili više. Prema ovogodišnjem istraživanju Eurobarometra, gotovo svi Luksemburžani (98%), Letonci (95%), Holanđani (94%), Maltežani (93%), kao i Slovenci i Litvanci (po 92%) i Šveđani (91%) znaju neki strani jezik. Osim toga, preko dvije trećine Slovenaca (67%), Holanđana (77%) i Luksemburžana (84%) kaže da tečno govori bar dva jezika.

Međutim, poznavanje stranih jezika nije ravnomjerno raspoređeno: najgora situacija je u Irskoj, Portugaliji, Britaniji, Italiji i Mađarskoj, gdje preko 60% građana ne zna nijedan strani jezik. Ono što je najupečatljivije, međutim, je ogromna zastupljenost engleskog jezika. Preko 73% učenika osnovnih škola uči engleski, dok je u srednjim školama ta brojka preko 90%. Nakon engleskog, najviše se uči njemački, zatim francuski, španski i mnogo rjeđe, italijanski. Ruski se i dalje uči u velikom broju škola u Letoniji i Litvaniji, koje imaju velike ruske manjine, dok je u Finskoj obavezno

Procenat građana koji znaju neki strani jezik		
Članica	Engleski	Drugi jezik
EU	38%	12% (francuski)
Austrija	73%	11% (francuski)
Belgija	38%	45% (francuski)
Bugarska	25%	23% (ruski)
Kipar	73%	7% (francuski)
Češka	27%	15% (njemački)
Njemačka	56%	14% (francuski)
Danska	86%	47% (njemački)
Estonija	50%	56% (ruski)
Španija	22%	11% (katalonski)
Finska	70%	44% (švedski)
Francuska	39%	13% (španski)
Grčka	51%	9% (francuski)
Mađarska	20%	18% (njemački)
Irska		22% (irski)
Italija	34%	16% (Francuski)
Letonija	38%	80% (ruski)
Luksemburg	56%	80% (francuski)
Litvanija	46%	67% (ruski)
Malta	89%	56% (italijanski)
Holandija	90%	71% (njemački)
Poljska	33%	19% (njemački)
Portugalija	27%	15% (francuski)
Rumunija	31%	17% (francuski)
Švedska	86%	26% (njemački)
Slovenija	59%	61% (hrvatski)
Slovačka	26%	47% (češki)
Velika Britanija		19% (francuski)
Izvor: Eurobarometar		

učenje švedskog, a na Islandu danskog. Osim ovih izuzetaka, međutim, broj učenika koji u školama pohađaju časove nekih drugih stranih jezika osim pet najzastupljenijih je manji od 1%. Istraživanja pokazuju da je broj osoba koji znaju neki drugi strani jezik drastično manji od broja onih koji znaju engleski. Osim toga, izbor drugog najpopularnijeg jezika varira od zemlje do zemlje, a vidljive su i znatne razlike između novih i starih članica. Tako državljani starih članica mnogo češće znaju francuski ili španski, dok su u novim člancama zastupljeniji ruski i njemački.

Za razliku od engleskog međutim, znanje drugih jezika čak i opada. Tako je u poređenju sa istraživanjem iz 2005. broj osoba koje govore njemački manji za 19% u Luksemburgu, 13% u Češkoj, 11% u Danskoj i 10% u Slovačkoj, dok je broj onih koji znaju francuski takođe opao, najviše u Luksemburgu (10%), Portugaliji (9%), Rumuniji (7%) i Bugarskoj (7%, na samo 2%). Ogromna prednost engleskog već odavno iritira Francusku, a sve više i Njemačku, posebno u kontekstu upravljanja evropskim institucijama. Iako svi zaposleni u Evropskoj komisiji moraju da govore bar dva evropska jezika, a da bi dobili unaprijeđenje moraju da nauče i treći, pa i četvrti, javna je tajna da je radni jezik Komisije engleski. Tako se gotovo svi dokumenti najprije pišu na engleskom, pa tek onda prevode na druge jezike. Na nedavnoj konferenciji za štampu, predstavnici Komisije su nestrpljivim novinarima podijelili kopije zaključaka sa sastanka o ekonomskim reformama u državama

članicama na engleskom, zamolivši ih da sačekaju par sati da se preporuke prevedu na druge jezike, što je razbjesnelo francuske novinare, koji tvrde da time britanski mediji dobijaju ogromnu prednost. Zaposleni u Komisiji se brane da je u pitanju čist pragmatizam: iako neki od njih govore francuski ili njemački bolje nego engleski, engleski je jednostavno jezik koji najviše ljudi razumije. To ne znači da je beskorisno učiti druge jezike: upravo zato što je engleski toliko rasprostranjen, on se jednostavno podrazumijeva. Da bi ste stekli bilo kakvu prednost na tržištu rada, na primjer, neophodno je znati još neki jezik. Ta je prednost, međutim, uglavnom simbolične prirode: u istraživanju Eurobarometra većina Evropljana kaže da druge jezike koristi da bi gledali televiziju ili čitali knjige, koristili internet ili komunicirali sa prijateljima – tek oko 27% onih koji govore strane jezike kažu da ih redovno koriste u poslu.

Između ideala višejezične Unije i pragmatične potrebe da se razumiju, evropski građani su spremniji da plate prevođenje hiljada i hiljada zvaničnih dokumenata nego da priznaju poraz. „Cijena demokratije“, kako je to nazvao bivši komesar za jezike, ili cijena nacionalnog ponosa, kako neki drugi nazivaju evropsku prevodilačku mašineriju je, međutim, sve osim simbolična. Milijardu eura godišnje, uključujući i trideset miliona za prevođenje na irski, koji osim prevodioca i kad bi htjelo može da pročita još samo oko 80 000 duša, bi da nije simbolike mogle biti upotrijebljene i u neke efikasnije svrhe. V.Š.

Crna Gora i strani jezici

U prosjeku oko 26% građana Crne Gore smatra da govori engleski, što je znatno manje od evropskog prosjeka, ali otprilike jednako drugim zemljama istočne Evrope, poput Slovačke, Rumunije, Mađarske ili Češke. Ono što zabrinjava, međutim, je da je nivo poznavanja stranih jezika jako neravnomjerno raspoređen: na primorju preko 33%, u centralnom regionu oko 28%, dok na sjeveru zemlje engleski govori tek 16% građana.

Učenje stranih jezika u Crnoj Gori je prilično usklađeno sa evropskom praksom mada se počinje malo kasnije nego u drugim zemljama – prvi strani jezik sa 9, a drugi sa 12 godina, iako je fakultativno učenje engleskog (bez ocjenjivanja) moguće u nekim školama i od prvog razreda. Gotovo svi učenici osnovnih i srednjih škola uče engleski, a među drugim jezicima dominiraju italijanski i ruski (po 30%), zatim francuski (22%) i njemački (11%), dok manje od 1% učenika pohađa časove španskog.

Karta za bolju budućnost

Marta Četković

Autorka je studentkinja Fakulteta umjetnosti na Univerzitetu Donja Gorica i volonterka u Centru za građansko obrazovanje (CGO)

Dok sam bila mlađa stalno sam zapitkivala roditelje 'Pa zar mi nismo u Evropi?'. Na dnevniku sam slušala, iz dana u dan, kako mi treba da postanemo dio Evrope, a iz geografije sam učila da mi već jesmo u Evropi. To mi je stvaralo zabunu sve dok nijesam odrasla i uvidjela razliku između naše zemlje i zemalja EU. Ne radi se o tome da su te zemlje ljepše ili srećnije, već tamo ljudi imaju bolje uslove za život, za obrazovanje, zapošljavanje i ostvarivanje svojih ambicija. Prije nekoliko godina je jedan srednjoškolac posjetio Njemačku. Kada smo ga pitali za utiske, prvo je počeo da govori o automobilima, kućama i standardu, o tome kako je kod njih prosječno ono što je za nas 'vauuu'. Sa sličnim pričama se vraćaju gotovo svi. Sa sličnim pričama, ali sa istom željom - da odu odavde i rade tamo isti posao, ali za mnogo veći novac. EU ima interes da unaprijedi kulturnu saradnju i međusobno poznavanje različitih kultura. Stoga od 2000. godine evropski đaci i studenti slobodni su da uče u bilo kojoj zemlji članici. Kroz srednju školu sam imala nevjerojatnu želju da odem negdje malo dalje, da proširim vidike, upoznam se sa ljudima koji su moje godiste, ali ne odrastaju u istom okruženju i pod istim kanonima. No, to za tu priliku sam bila uskraćena, jer nijesam imala pravo da apliciram za 95% programa koje bih pronašla. To čini naš obrazovni sistem zaknutim u samom startu. Članice EU imaju tu nevjerojatnu socijalnu odgovornost prema mladima i zaista ulažu u njihovu budućnost. Kao da se oni stvarno vode parolom 'svijet ostaje na mladima', a mi ne. Samo tržište rada nije dovoljno otvoreno prema mladim ljudima i daleko je od standarda EU. Mi smo zaslužili bolje od neizvjesne budućnosti koja nas čeka kada završimo fakultete. Generacije mladih ljudi na ovim prostorima nijesu generacije bilo kakvog vremena. Mi, zapravo, dolazimo iz vremena ratova, sankcija i tranzicije. Među nama ima dosta žrtava diskriminacije, lažnih vrijednosti i lažnog patriotizma. Upravo bi ulaskom u EU napravili toliko potrebne promjene, jer naša država sama ne umije da se izbori sa time. To predstavlja ve-

liki problem za mlade ljude i, naravno, da je u pojedinim slučajevima to razlog da odu odavde i potraže sreću na nekom drugom mjestu, gde ih prihvataju baš onakve kakvi jesu. Po zakonu EU bivate kažnjeni za govor mržnje, kod nas dobijate aplauz. Duboko vjerujem da kada bi se ljudima poboljšao životni standard, zaboravili bi oni sve to protiv čega se sada bune, jer ovdje većina stavova suštinski počiva na lažnim vrijednostima. Naravno, EU ima poseban način za rješavanje problema ovoga tipa, a to je inter-

kulturalni dijalog. Interkulturalni dijalog je proces koji se zasniva na razmjeni i upoznavanju individua ili grupa i organizacija sa različitim kulturama i pogledima na svijet. Cilj mu je da razvije razumijevanje različitih perspektiva i praksi, da poveća učešće, slobodu i sposobnost pravljenja sopstvenih izbora i da podstakne jednakost. Ovo je još jedna prednost članstva u EU koja bi pomogla mladima od nas koji još uvijek gaje predrasude uspostavljene od strane starijih i ogorčenih. Kada bi upoznali njihove vršnjake koji se razlikuju po mnogo čemu, ali u suštini dijele slične vrijednosti i interesovanja, shvatili bi da sva ta obilježja i etikete koje dajemo ljudima zapravo ne znače ništa. Članstvo u EU je šansa koju zaslužujemo mi mladi ljudi. Naša karta za bolju budućnost, bolji posao i standard. Način da našoj djeci otvorimo put jednakih šansi i mira.

Što se može zaključiti na osnovu statističkog pregleda i structure prvih radnih grupa za pregovore sa EU

Previše činovnika, premalo stručnjaka

Prije zvaničnog početka pregovora Crne Gore sa EU (29.juna) i izrade detaljnih analitičkih pregleda, Vlada Crne Gore je počela pripreme za pregovore formiranjem radnih grupa za pojedina poglavlja. Uz radne grupe za poglavlja 23 i 24, za koje je Evropska komisija najavila da će biti prva otvorena, tokom ljeta ušlo se u intenzivno formiranje radnih grupa. Do sada je formirano pet grupa za poglavlja: 3 (Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga), 5 (Javne nabavke), 6 (Privredno pravo), 25 (nauka i istraživanje), i 26 (obrazovanje i kultura).

Što se tiče članstva u prvih sedam pregovaračkih grupa, u većini dominiraju predstavnici Vlade i državnih institucija sa preko 60% svih članova u prosjeku i u najvećoj mjeri riječ je o činovničkom kadru, savjetnicima u ministarstvima i drugim

institucijama. Izuzetak su grupe za poglavlje o nauci i istraživanju, gdje je najviše predstavnika univerziteta, kao i grupa za poglavlje o pravu osnivanja preduzeća i pružanja usluga, gdje je nešto više predstavnika privrednih i poslovnih udruženja (44%).

Oko 13% članova do sada formiranih radnih grupa dolazi iz različitih privrednih i poslovnih udruženja (poput privredne, inženjerske i zanatske komore, advokatske komore, unije poslodavaca itd.), od čega najviše iz Privredne komore i Unije poslodavaca Crne Gore (sa po 6 članova). U ovoj grupi je i 5 predstavnika crnogorskih sindikata. Treća po redu najzastupljenija kategorija su predstavnici akademske zajednice, kojih ukupno ima oko 10%. To je, međutim, uglavnom zato što se poglavlja 25. i 26. tiču direktno obrazovanja i

Poglavlje	Šef radne grupe	Broj članova	% predstavnika Vlade i državnih institucija	% žena
3 Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga	Pavle D. Radovanović, Privredna komora	32	40%	62%
5 Javne nabavke	Ana Ivanović, Ministarstvo finansija	26	80%	65%
6 Privredno pravo	Goran Nikolić, Ministarstvo ekonomije	27	61%	37%
23 Pravosuđe i temeljna prava	Branka Lakočević, Ministarstvo pravde	49	73%	73%
24 Pravda, sloboda i bezbjednost	Dragan Pejanović, Ministarstvo unutrašnjih poslova	40	82%	35%
25 Nauka i istraživanje	Smiljana Prelević, Ministarstvo nauke	26	23%	46%
26 Obrazovanje i kultura	Mubera Kurpejović, Ministarstvo prosvjete i sporta	41	56%	56%
Ukupno		241	60%	55%

nauke – u svim drugim grupama njihov broj je simboličan, a u poglavljima o javnim nabavkama i pravdi, slobodi, i bezbjednosti nema nijednog predstavnika univerziteta.

Još je upečatljiviji veoma mali broj predstavnika pravosudnih organa – iako je najmanje tri od sedam poglavlja direktno vezano za pravosuđe i pravna pitanja (npr. Pravosuđe i temeljna prava, Pravda, sloboda i bezbjednost, Privredno pravo), a pravosuđe igra prilično važnu ulogu i u pitanjima javnih nabavki i prava osnivanja preduzeća, samo 9 od ukupno 241 članova prvih sedam radnih grupa predstavlja ovu granu vlasti. Čak je i u poglavlju o pravosuđu i osnovnim pravima od ukupno 49 članova samo 4 predstavnika sudstva i tužilaštva, uz još dva predstavnika advokatske komore i udruženja sudija.

Skupština Crne Gore je, takođe, relativno slabo zastupljena, sa oko 5.8% ukupnog broja članova. Uz to, od 10 osoba koje predstavljaju Skupštinu u različitim radnim grupama, čak 4 je angažovano u više od jedne radne grupe, što ukazuje na nedostatak kapaciteta i preopterećenost skupštinskih službi. Najzad, među članovima

radnih grupa je i petnaestak predstavnika nevladinog sektora, kojih najviše ima u radnim grupama za poglavlje o obrazovanju i kulturi (5), pravosuđu i temeljnim pravima (4), i nauci i istraživanju (3). Predstavnika NVO-a za sada nema samo u poglavljima o osnivanju preduzeća i privrednom pravu.

Dosadašnje radne grupe su prilično izbalansirane sa stanovišta rodne ravnopravnosti – četiri od sedam šefova grupa su žene, kao i oko 55% ukupnog broja članova radnih grupa. Odnos snaga je, međutim, prilično neravnomerno raspoređen po poglavljima, pa je tako u radnoj grupi za poglavlje o pravosuđu i temeljnim pravima gotovo tri četvrtine članstva ženskog pola, dok ih u radnoj grupi za poglavlje 24 – pravda, sloboda i bezbjednost – ima tek oko 35%. Zanimljivo je da su i u ovom slučaju preko 80% predstavnika Vlade žene, a izvor neravnoteže je velika zastupljenost predstavnika Uprave policije, gdje je od 11 predstavnika samo jedna žena. Žena je mnogo manje i među predstavnicima profesionalnih i privrednih udruženja (30%), dok su gotovo svi predstavnici Skupštine ženskog pola.

Više o kriminalu i korupciji, manje o pravima i slobodama

Radne grupe za poglavlja 23 – Pravosuđe i temeljna prava, i 24 – Pravda, slobode i bezbjednost, su među najvećim, sa po preko 40 članova. To nije posebno iznenađujuće obzirom da oba pokrivaju veoma širok spektar pitanja.

Međutim, pregledom najzastupljenijih institucija u ova dva poglavlja se stiče utisak da se Vlada Crne Gore uglavnom priprema za napore pregovore o kriminalu i korupciji. Poglavlje o pravosuđu, koje nominalno pokriva i oblasti osnovnih prava, ima samo jednu predstavnicu Ministarstva ljudskih i manjinskih prava, i nikoga iz, na primjer, kancelarije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda. Sa druge strane, od 18 predstavnika različitih državnih institucija i nezavisnih agencija, 16 je iz institucija koje u ovom kontekstu mogu samo imati direktne veze sa borbom protiv korupcije – poput Komisije za sprečavanje sukoba interesa, Uprave za sprečavanje pranja novca, Poreske uprave, Državne revizorske institucije ili Uprave za anti-korupcijsku inicijativu.

Slično je i sa poglavljem o pravdi, slobodama i bezbjednosti, gdje je „bezbjednost“ na prominentnom mjestu, pa je od 40 članova njih 19 iz Uprave policije ili Ministarstva unutrašnjih poslova. Iako su u poglavlju „slobode“ ispred „bezbjednosti“, u ovoj radnoj grupi, takođe, nema predstavnika Zaštitnika ljudskih prava i sloboda niti ikoga iz Savjeta za građansku kontrolu rada policije.

CGO traži ocjenu ustavnosti Zakona o prekršajima Pod upitnikom hiljade presuda

U Podgorici je, 20. septembra 2012, u sali Centra za građansko obrazovanje (CGO) održana konferencija za medije povodom predstavljanja javnosti *Inicijative za ocjenu ustavnosti Zakona o prekršajima*. CGO je Ustavnom sudu podnio Inicijativu za ocjenu ustavnosti Zakona o prekršajima iz razloga što je 68 sudija u Crnoj Gori imenovala Vlada Crne Gore, suprotno Ustavu i potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava. Ova inicijativa ukazuje da su navedene odredbe Zakona o prekršajima neustavne jer se primjenjuju u vezi sa novim Zakonom o prekršajima i ostalim zakonima koji propisuju prekršajnu odgovornost na način koji krši Ustavom zagarantovana prava građana i građanki. Naime, Skupština Crne Gore je 2011. donijela novi Zakon o prekršajima, koji je uveo nove institute i sistem sankcija u sistem prekršajne odgovornosti, u odnosu na prethodni Zakon o prekršajima iz 1994. Međutim, novim Zakonom nije predviđen način organizacije i nadležnosti sudova za vođenje prekršajnog postupka. Predviđeno

je samo da će se do početka primjene tog zakona primjenjivati način organizacije i nadležnosti organa za prekršaje po odredbama starog zakona, koje ostaju na snazi do početka primjene novog. Ovakvim definisanjem koje je na snazi nešto duže od godinu dana, učinjene su povrede Ustava Crne Gore, na način što je hiljadama građana i građanki koji su pozivani pred ovaj organ na odgovornost, presudu izricao organ izvršne vlasti, tačnije sudije, koje bira i razrješava izvršna vlast tj. Vlada Crne Gore. Novina u Zakonu o prekršajima je sam pojam prekršaja, koji se po novoj definiciji više približava pojmu krivičnog djela, a definitivno i do kraja ih izdvaja iz uprave. Na taj način se otvara mogućnost sudskog vođenja postupka u kojem se može izreći kazna zatvora. Tako po Zakonu o prekršajima sudije mogu izricati kaznu zatvora, potom vrlo ozbiljne zaštitne mjere, kao što je obavezno liječenje alkoholičara i narkomana, oduzimanje predmeta, zabrana vršenja djelatnosti. Sve to potvrđuje činjenicu da su novim zakonom prekršaji približeni pojmu krivičnog djela, a definitivno su se izdvojili iz domena uprava. Samim tim, po ovom Zakonu ne može postupati onaj sudija kojeg imenuje Vlada, suprotno Ustavu koji propisuje da sudije u Crnoj Gori isključivo bira Sudski savjet. Međutim, kako državni organi ne mogu staviti rezervu na Ustav, najviši pravni akt u Crnoj Gori, koji jasno propisuje da „Svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku, pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom“ to je dovoljno da sud osporene odredbe Zakona o prekršajima proglasi neustavnim. Ovakvim postupanjem prekršena su Ustavom zagarantovana prava građana/ki na suđenje pred nezavisnim sudom, te je tako za sada nepoznat broj građana/ki upućen na kaznu zatvora, psihijatrijsko liječenje ili neku drugu mjeru propisanu zakonom od strane sudija koje je imenovala izvršna vlast. Na konferenciji za medije Inicijativu su predstavili **Danilo Ajković**, koordinator programa i **Snežana Kaluđerović**, pravna savjetnica.

Izveštaj EK pokazao da troškovi studiranja drastično variraju u Evropi

Države obilato pomažu

Troškovi studiranja drastično variraju u Evropi, pokazuje novi izvještaj koji je Evropska komisija objavila 10. septembra. Školarine su najviše u Engleskoj u kojoj studenti plaćaju i do 9.000 funti (oko 11.500 eura) za školsku godinu, dok se u devet zemalja u većini slučajeva studentima ne naplaćuju troškovi obrazovanja. Nordijske zemlje su uglavnom najširokogrudnije, iako su Finska i Švedska nedavno, po ugledu na Dansku, uvele školarine za strane studente. Sve zemlje, osim Islanda i Norveške, sada naplaćuju troškove obrazovanja studentima koji nijesu iz EU i evropskog ekonomskog prostora. Devet zemalja u kojima se ne plaća školovanje u visokoškolskim ustanovama su Austrija, Kipar, Danska, Finska, Grčka, Malta, Norveška, Švedska, kao i Škotska koja uživa autonomiju u domenu obrazovanja u okviru Velike Britanije. Mnoge zemlje koje nemaju školarine, kao što su Austrija i nordijske zemlje, takođe pružaju i značajnu podršku studentima, poput bespovratne pomoći i zajmova. Informacije o školarinama i pomoći sada su dostupne putem interneta studentima u EU koji žele da uporede troškove studiranja u različitim evropskim zemljama. "Nadam se da će, pošto će studentima sada biti lakše da uporede troškove studiranja u različitim zemljama, to povećati mobilnost studenata i omogućiti im da biraju programe koji su najbolji za njih", rekla je evropska komesarka za obrazovanje, kulturu, višejezičnost i mlade **Androulla Vassiliou**. Ona je navela da je izvještaj važan i da dolazi u pravom trenutku jer je "modernizacija obrazovanja i obuke ključna za dugoročni prosperitet Evrope i za prevazilaženje ekonomskih teškoća". Izvještaj je pokazao i da postoje velike razlike u pogledu studentske pomoći, koja je najizdašnija u Njemačkoj, nordijskim zemljama i Britaniji, dok studenti u Bugarskoj, Češkoj, Estoniji, Mađarskoj, Letoniji i Litvaniji dobijaju ograničenu finansijsku pomoć. Značajne razlike postoje i kada je riječ o tome ko ima pravo na pomoć: ona

Školarine su najviše u Velikoj Britaniji, odnosno u Engleskoj, Velsu i Sjevernoj Irskoj. Do 2012. za osnovne studije godišnja školarina je bila određena na 3.375 funti, a od septembra ove godine u Engleskoj osnovna školarina je 6.000 funti, a najviše će iznositi 9.000 funti. Pri tome, studenti u Engleskoj dobijaju zajmove da plate školarine i ne moraju da ih otplate dok ne pronađu relativno dobro plaćen posao.

se negdje dodjeljuje od slučaja do slučaja, na osnovu procjene potreba, a negdje je dostupna svima. Porodični dodatak i poreske olakšice za roditelje studenata važan su element paketa podrške studentima u polovini zemalja, navodi se u saopštenju Evropske komisije. Školarine su najviše u Velikoj Britaniji, odnosno u Engleskoj, Velsu i Sjevernoj Irskoj. Do 2012. za osnovne studije godišnja školarina je bila određena na 3.375 funti, a od septembra

Sve zemlje, osim Islanda i Norveške koje nijesu članice Unije, sada naplaćuju troškove obrazovanja studentima koji nijesu iz EU i evropskog ekonomskog prostora.

ove godine u Engleskoj osnovna školarina je 6.000 funti, a najviše će iznositi 9.000 funti. Pri tom, studenti u Engleskoj dobijaju zajmove da plate školarine i ne moraju da ih otplate dok ne pronađu relativno dobro plaćen posao. U Velsu, međutim, dodatne troškove za školarine za domaće studente plaća velška vlada i u slučaju da studiraju van Velsa. U Sjevernoj Irskoj školarine će se povećati na 3.465 u 2012/2013. na osnovu usklađivanja sa inflacijom. U devet zemalja studiranje je besplatno bar kad je riječ o osnovnim studijama, ali to se ne odnosi na studente koji dolaze van EU i evropskog ekonomskog prostora. U Njemačkoj u školskoj 2012/2013. godini dvije savezne pokrajine, Bavarija i Donja Saksonija,

naplaćuju školarine, dok ih ostalih 14 pokrajina ne naplaćuje. Zemlje se razlikuju i po broju studenata koji plaćaju školarine. U nekim zemljama svi studenti plaćaju školarine, a to je slučaj u Belgiji kada je riječ o flamanskoj zajednici, Bugarskoj, Češkoj, Engleskoj, Irskoj, Lihtenštajnu, Holandiji, Poljskoj, Portugaliji, Slovačkoj i Turskoj. Izvještaj je za Evropsku komisiju pripremila mreža Euridika (Eurydice) koja pruža informacije i analize o obrazovnim sistemima i politikama u Evropi. Mrežu čini 38 odjeljenja u 34 zemlje koje učestvuju u evropskom programu cjeloživotnog učenja. Dio mreže su članice EU i EFTA, Srbija, Hrvatska i Turska, a njome koordinira i upravlja Evropska agencija za obrazovanje, audiovizuelnu oblast i kulturu. U sedam zemalja, uključujući frankofonu zajednicu u Belgiji, Estoniju, Francusku, Mađarsku, Italiju, Letoniju i Rumuniju, većina plaća troškove, dok je u četiri zemlje - Hrvatskoj, Njemačkoj, Letoniji i Sloveniji, udio studenata koji plaćaju troškove mali. Za studente koji dolaze van EU školarine su obično više. Te školarine uglavnom utvrđuju ustanove visokog obrazovanja, dok se u nekim zemljama - Belgiji, Bugarskoj, Grčkoj, Portugaliji i Rumuniji, visina školarina reguliše na centralnom nivou. U šest zemalja - Češkoj, Mađarskoj, Islandu, Italiji, Lihtenštajnu i Norveškoj, studenti van EU imaju u pogledu troškova studiranja isti položaj kao i oni iz EU. Školarine za master studije su obično više od školarina za osnovne studije i češće se naplaćuju. U Grčkoj, Kipru, Malti i Škotskoj školarine se plaćaju za master studije, ali ne i za osnovne, dok su troškovi za master studije viši u Irskoj, Francuskoj, Letoniji, Litvaniji, Mađarskoj, Sloveniji, Velikoj Britaniji odnosno Engleskoj, Velsu i Sjevernoj Irskoj. Postoje različiti vidovi pomoći studentima, a najčešći su to bespovratna pomoć i zajmovi. U nekim zemljama student može koristiti oba vida pomoći, a u nekim može dobiti ili zajam ili donaciju. Sve zemlje, osim Islanda i Turske, pružaju neki vid bespovratne pomoći bar nekoj grupi studenata. U Turskoj postoji mogućnost smanjenja školarina za neke studente, ali ne i bespovratna pomoć.

Porodični dodatak i poreske olakšice za roditelje studenata važan su element paketa podrške studentima u polovini zemalja. Izvještaj EK je pokazao da porodični dodatak i poreske olakšice imaju značajnu ulogu u sistemu pomoći studentima u Belgiji, Češkoj, Njemačkoj, Grčkoj, Francuskoj, Litvaniji, Austriji, Poljskoj, Portugaliji i Slovačkoj.

Zemlje se razlikuju i po tome u kojoj mjeri je bespovratnom pomoći obuhvaćena studentska populacija. U Danskoj, na Kipru i Malti svi studenti dobijaju grantove, a u Finskoj, Holandiji, Norveškoj, Švedskoj i Britaniji, odnosno Engleskoj, Velsu i Sjevernoj Irskoj, većina studenata. U velikoj većini zemalja - Belgiji, Bugarskoj, Češkoj, Hrvatskoj, Estoniji, Njemačkoj, Grčkoj, Mađarskoj, Irskoj, Italiji, Letoniji, Lihtenštajnu, Litvaniji, Poljskoj, Portugaliji, Rumuniji, Škotskoj, Slovačkoj i Španiji, samo manji broj studenata dobija bespovratnu pomoć. Udio studenata koji dobijaju bespovratnu pomoć varira od 1% u studentskoj populaciji u Grčkoj do oko 40% u Mađarskoj. U teoriji studenti u svim zemljama mogu da dobiju zajam, a to se smatra glavnim vidom pomoći studentima ako ih više od 5% uzima zajam. To je slučaj u 16 zemalja: Bugarskoj, Danskoj, Njemačkoj, Estoniji, Grčkoj, Letoniji, Litvaniji, Mađarskoj, Poljskoj, Slovačkoj, Finskoj, Švedskoj, cijeloj Britaniji, Islandu, Norveškoj i Turskoj. Sistem pomoći studentima u Evropi može da direktno bude usmjeren na njih ili na njihovu porodicu. U nordijskim zemljama pomoć je usmjerena na studenta kome se lično i odobrava. Porodični dodatak i poreske olakšice imaju značajnu ulogu u sistemu pomoći studentima u Belgiji, Češkoj, Njemačkoj, Grčkoj, Francuskoj, Litvaniji, Austriji, Poljskoj, Portugaliji i Slovačkoj. U Estoniji, Irskoj, Italiji, Letoniji, Malti, Sloveniji i Lihtenštajnu postoje samo poreske olakšice

Izvor EUractiv.rs

Većina država regiona ima zakone o zaštiti na radu usklađene sa evropskim propisima, u praksi potpuno druga slika

Zdrav i bezbjedan radnik donosi profit poslodavcu i državi

Turska ima najvišu stopu nesreća na radnom mjestu od svih evropskih zemalja. U izvještaju koji je u septembru objavila Komora geodeta i katastarskih inženjera, stoji da se u Turskoj svakog dana dese 172 nesreće na radnom mestu i da je od 2000. do 2012. poginulo 12.868 radnika.

četiri osobe su izgubile život na svojim radnim mjestima“, kaže portparol Uprave **Dušanka Makivić**. Prema podacima Evropske agencije za bezbjednost i zdravlje na radu, 35% radnika u evropskim zemljama smatra da posao koji rade ima štetne posljedice po njihovo zdravlje. Štoviše, nove tehnologije, biološke opasnosti i rad na složenim mašinama povećavaju rizik na radnom mjestu i zahtijevaju još više standarde zaštite na radu. Turska ima najvišu stopu nesreća na radnom mjestu od svih evropskih zemalja, otkriva nedavno objavljeni izveštaj. U tom izvještaju, koji je u septembru objavila Komora geodeta i katastarskih inženjera, stoji da u Turskoj svakog dana dese 172 nesreće na radnom mestu. Dalje se navodi da je od 2000. do 2012. poginulo 12.868 radnika. „Životi naših radnika nijesu bezvrijedni i vrlo dobro znamo da nikakve kazne ili zakonski propisi ne mogu da u potpunosti odagnaju bol udovica i siročadi preminulih radnika“, kaže **Turkan Dagoglu**, poslanik AK partije i potpredsjednik parlamentarne komisije za zdravstvo. Turska je usvojila novi zakon o zdravlju i bezbjednosti na radu 30. juna, u skladu sa odgovarajućom evropskom direktivom i konvencijama Međunarodne zdravstvene organizacije. Po novim propisima, poslodavci su dužni da zaposle stručnjaka za bezbjednost na radu i ljekara na radnom mestu. U ostalim zemljama regiona takvi zakoni postoje, ali se slabo primjenjuju. „Danas je važno sačuvati platu, posao i penziju,

Radnik Elektroprivrede Crne Gore poginuo je 6. oktobra radeći na niskonaponskoj mreži u Berislavcima kod Podgorice. „Čuli smo da je Tomo stradao zato što neko iz baze nije isključio struju. Prije dvije godine se desila slična nesreća“, kaže za SETimes kolega poginulog **Ljuban Aćimović**. Obično se za nesreće upire prstom u radnike zbog nepoštovanja bezbjednosnih procedura, ali vlasti kažu da u mnogim slučajevima poslodavci nijesu obezbijedili adekvatnu zaštitu zaposlenih. U upravi za inspekcije poslove u Republici Srpskoj, u BiH, kažu da poslodavci još uvijek nedovoljno pridaju značaj bezbjednosti na radu, iako su kazne od 500 do 7000 eura. „U prvih šest mjeseci ove godine istražili smo 3546 slučajeva i ustanovili 339 nepravilnosti. U tom periodu,

zaštita na radu je među posljednjim stvarima o kojima se razmišlja. Poslodavci se dovijaju da uštede, a državne ustanove često zatvaraju oči pred tim problemima“, kaže Novosel. **Emre Gurčanli**, stručnjak sa građevinskog fakulteta Tehničkog univerziteta u Istanbulu se slaže s tim mišljenjem. „Puno je zakona, propisa i direktiva“, kaže Gurčanli „Glavni izazov je nepostojanje zakonskih sankcija za kompanije koje te propise ne sprovode.“ „Sve dok kompanije na zdravlje i bezbjednost na radu budu gledale samo kao na dodatan trošak, umjesto kao na obavezu koja se mora ispuniti pod prijetnjom visokih kazni, nastaviće da imaju takav pristup“, kaže Gurčanli. Stručnjaci kažu da je potrebno formirati nadzorno tijelo sa potrebnim ovlašćenjima, kao i povećati broj inspektora rada. Kada je riječ o nebezbednim sektorima u Turskoj, otprilike jedna trećina svih nesreća na radu dešava se u građevinarstvu, a slijede transport i rudarstvo, navodi se u izvještaju. Građevinarstvo je jedna od najopasnijih profesija i u Srbiji. Na gradilištima svake godine u prosjeku strada 40 ljudi, a 25.000 se povrijedi. Srpska uprava za bezbjednost i zdravlje na radu usvojila je prošle godine posebnu uredbu o bezbjednosti na gradilištima, kojom se uvodi obaveza investitora da na tim mjestima odrede koordinate za bezbjednost. Kazne za neizvršavanje tih strogih obaveza su od 8000 do 10.000 eura. **Zoran Reuf**, rudar iz Bora, kaže da se na poslu osjeća relativno bezbjedno, ali i da je uvijek na oprezu. „Problem je u tome što je zaštitna oprema stara i istrošena i teško vas može zaštititi ako izbije požar. Zbog specifičnosti rudarskog posla, jedna spasilačka ekipa uvijek je prisutna u rudniku za slučaj da se dogodi nezgoda, ali i pored toga ima smrtnih slučajeva i povreda. Takav nam je posao“, kaže Reuf. Nevladine organizacije u regionu apeluju da se poveća svijest o tom problemu. Predstavnici Srpskog udruženja za bezbjednost i zdravlje na radu, nevladine organizacije koja se bavi bezbjednošću radnika, kažu da nema sumnje da su donijeti zakoni „evropski“, ali naglašavaju da je situacija na terenu potpuno druga priča.

Poslodavac bi trebalo da brine o zaštiti radnika - ne samo zato što je uplašen od inspekcija i kazni. Ako je radnik dobro zaštićen, vidjećemo višestruku korist. Prvo, on je zdrav i sposoban. Drugo, to je korisno za kompaniju, s obzirom da radnik može da radi i obavlja svoje zadatke. Treće, to je takođe korisno za državu, zato što povrede na radu često uzrokuju gubitke u državnom budžetu, rekao je predsjednik Sindikata građevinskih radnika u Makedoniji Pavel Trendafilov.

„Ima dobrih poslodavaca. Ima, međutim, i onih koji ne shvataju da će im se profit povećati ako radnici budu bezbjedni na radu. Ako se radnik osjeća bezbjednim, mnogo će bolje raditi, nego ako se boji da ne izgubi nogu, oko, pa čak i život. Potrebno je puno edukacije da bi se bezbjednost podigla na idealan nivo“, kaže predsjednik udruženja **Dragoslav Tomović**. I Turska je nedavno preuzela značajniju ulogu u podizanju svijesti građana. Osnovana 2011, Istanbulska skupština zdravlja i bezbjednosti na radu je ta koja prati probleme radnika. Svoje nalaze objavljuje u periodičnim elektronskim biltenima i mjesečnim saopštenjima za štampu o ozbiljnim nezgodama koje se dešavaju svakog mjeseca. „Na kratak rok, naša skupština namjerava da bude transformisana u specifičan institut koji će popuniti 'rupu' u Turskoj u vezi sa našom borbom za bolje uslove na radnom mjestu“, rekao je Gurčanli. Ni u Makedoniji stanje se bitno ne razlikuje u odnosu na druge države regiona. Prema podacima Organizacije za zaštitu na radu, tokom 2010. u Makedoniji su 44 radnika poginula, a 85 ih je povrijedeno. Cifre koje je objavilo makedonsko Ministarstvo rada i socijalne politike očigledno su niže, ali takođe potvrđuju da vlasti u mnogim slučajevima ustanove da se kompanije ne pridržavaju zakona o bezbjednosti na radu. Prije pet godina parlament je usvojio zakon o bezbjednosti na radu, u skladu sa evropskim standardima - ali u mnogim kompanijama

zapošljeni nastavljaju da rade ispod obaveznih bezbjednosnih kriterijuma propisanih zakonom. Nesreće se najčešće dešavaju u sektorima građevinarstva, rudarstva i proizvodnje tekstila. Sindikat građevinskih radnika već neko vrijeme apeluje na vladu. Nije dovoljno imati evropske zakone o bezbjednosti na radu u Makedoniji, kažu oni. Kompanije moraju i da ih sprovede. U zemlji postoji skoro 4.000 građevinskih preduzeća i mnoga, a posebno ona manja, ne posluju u skladu sa propisima, izjavio je predsjednik Sindikata građevinskih radnika **Pavel Trendafilov**. „Poslodavac bi trebalo da brine o zaštiti radnika, ne samo zato što je uplašen od inspekcija i kazni. Ako je radnik dobro zaštićen, vidjećemo višestruku korist. Prvo, on je zdrav i sposoban. Drugo, to je korisno za kompaniju, s obzirom da radnik može da radi i obavlja svoje zadatke. Treće, to je takođe korisno za državu, zato što povrede na radu često uzrokuju gubitke u državnom budžetu“, rekao je Trendafilov. Poslodavci se, takođe, slažu da je važno sprovesti i nadograđivati standarde zaštite na radu. Međutim, primjena tih standarda, koji su viši nego u nekim evropskim zemljama, predstavlja prevelik trošak za mnoge makedonske kompanije, izjavio je predsjednik Organizacije poslodavaca **Dimitar Stojanov-**

Srpska uprava za bezbjednost i zdravlje na radu usvojila je prošle godine posebnu uredbu o bezbjednosti na gradilištima, kojom se uvodi obaveza investitora da na tim mjestima odrede koordinate za bezbjednost. Kazne za neizvršavanje tih obaveza su od 8000 do 10.000 eura.

ki. „Troškovi procjene rizika isti su za sve, bez obzira o kojoj je industriji riječ. Mjere zaštite na radu su iste za sva radna mjesta, bez obzira na specifične rizike na nekim od njih. Sa jedne strane, moramo da imamo precizne mjere, čak i kada ne postoji realna potreba za tim. Sa druge strane, imamo primjere gde su propusti dozvoljeni čak i na najosjetljivijim mjestima“, rekao je Stojanovski. Zaštita na radu trebalo bi da bude fokusirana na najopasnije profesije, koje nose stvarnu potencijalnu opasnost, rekao je on. Trendafilov se ne slaže da su mjere možda preskupe za poslodavce. „Da li je bilo šta vrijednije od ljudskog života? Ako su standardi nekome preskupi, onda bi možda trebalo da razmisli da li uopšte da ulazi u posao.“

Izvor: SETimes.com

Bugarska kao pozitivan primjer

Bugarska je jedna od rijetkih zemalja u regionu u kojoj je zabilježen pad broja nesreća na radu. U 2011. desilo se ukupno 2.752 nezgode na radnom mjestu, a godinu dana ranije bilo ih je 3.025, pokazuju podaci Nacionalnog instituta za socijalnu zaštitu u Sofiji. Opao je i broj nesreća sa smrtnim ishodom - sa 94 u 2010. na 86 u 2011. Po bugarskoj Strategiji bezbjednosti i zdravlja na radu za period 2008-2013, vlasti su uspjele da stvore bolji ambijent za rad nego u drugim zemljama regiona. Uveden je sistem za procjenu zdravstvenih rizika, kao i niz novih institucija. Osnovan je Nacionalnih savjet za uslove na radu i Fond za uslove na radu, a formirana je infrastruktura bezbjednosti i zdravlja na radu u obliku specijalnih službi medicine rada. Uvođenjem obaveznog režima licenciranja za sve građevinske firme pojačana je kontrola nad njihovim radom, uključujući i poštovanje bezbjednosnih propisa“, kaže za SETimes Evtim Rangelov, vlasnik građevinske kompanije iz Sofije. Dodao je da provodi većinu vremena trudeći se da niko od njegovih zapošljenih ne radi bez obaveznog sigurnosnog pojasa, šlema i ostale potrebne zaštitne opreme. Krasimira Ivanova, koja radi zidarske i gipsarske radove za razne kompanije, sjeća se slučaja od pre desetak godina kada je njena koleginica pala sa klimavih merdevina i razbila lobanju. „Šef je tvrdio da je nije nikada ni zaposlio i izvuкао se, a da nije bio primoran da pokrije troškove za njeno liječenje“, priča ona: „To danas ne može da se desi. Ako se dogodi nezgoda zbog toga što poslodavac nije obezbijedio sigurne uslove rada, ne može više tako lako da se izvuče.“

Regionalna Škola ljudskih prava u Koprivnici

Od 22. do 27. septembra 2012, realizovana je Regionalna škola ljudskih prava u okviru programa *Obrazovanje za ljudska prava i aktivno građanstvo na zapadnom Balkanu*, koji uključuje pet partnerskih organizacija iz zemalja bivše Jugoslavije, a podržan je od strane Ministarstva inostranih poslova kraljevine Norveške. Na Školi su učestvovali članovi omladinskih grupa iz Hrvatske, Srbije, Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, Crne Gore i Kosova. Učesnici su razgovarali o rodnoj (ne)ravnopravnosti, u različitim društvenim okruženjima, te o rodno zasnovanom nasilju. Među učesnicima iz Crne Gore bili su srednjoškolci **Jovana Merdović, Janko Bulatović, Andrija Klikovac** i dvoje studenata **Miloš Knežević** sa Filozofskog fakulteta (Univerzitet Crne Gore) u Nikšiću i **Mirha Tahirović** sa Fakulteta političkih nauka (Univerzitet Crne Gore). Svi su oni ranije završili škole ljudskih prava u organizaciji CGO-a. Ispred CGO-a na regionalnoj školi učestvovala je **Petar Đukanović**, koordinator programa.

Zastupljenost manjina u javnom sektoru

Nedjeljnik Monitor, u saradnji sa ambasadam Njemačke u Crnoj Gori realizuje projekat „*Medijski monitoring reforme javne uprave*“, u okviru kojeg je u Podgorici 27. septembra 2012. održan okrugli sto na temu: „*Princip pozitivne afirmacije-zastupljenost manjina u javnom sektoru*“. Cilj ovog skupa bio je da se podstakne javna diskusija i da doprinese transparentnosti ovog značajnog procesa. Otvorio ga je Nj.E. **Pius Fischer**, ambasador SR Njemačke u Crnoj Gori, a izlaganja su imali Sabahudin Delić, pomoćnik ministra u Ministarstvu za manjinska prava Crne Gore, **Alberto Cammarata**, šef sektora za politiku evropske integracije i trgovinu Delegacije EU u CG, dr Siniša Tatalović, savjetnik Predsjednika Republike Hrvatske i profesor Zagrebačkog sveučilišta, i dr Đorđije Blažić, dekan Fakulteta za državne i evropske studije. Ključni doprinos raspravi dali su predstavnici političkih partija, civilnog sektora, Vlade i akademskih krugova. Ispred CGO-a učestvovala je **Snežana Kaluđerović**, pravna savjetnica.

REKOM za budućnost

U Podgorici je 22. septembra 2012. organizovana akcija slanja razglednica predsjednicima zemalja bivše SFRJ, sa ciljem podsjećanja da je vrijeme za donošenje odluke o osnivanju Regionalne komisije za utvrđivanje ratnih zločina i svih drugih kršenja ljudskih prava na teritoriji bivše Jugoslavije u periodu 1991–2001 godine (REKOM). Ovom akcijom, koalicija za REKOM zatražila je od predsjednika država pokretanje procedura za ispitivanje pravnih i ustavnih mogućnosti za osnivanje REKOM-a.

Akcija je bila regionalnog tipa, pa je, osim u Podgorici, istovremeno održana i u Beogradu, Zagrebu, Prištini, Ljubljani, Skoplju i Sarajevu. Članice Koalicije za REKOM su, iz svih glavnih gradova postjugoslovenskih zemalja, poslale po 100 REKOM razglednica svakom predsjedniku i članovima Predsjedništva Bosne i Hercegovine u kojim ih podsjećaju na njihovu obavezu da porodicama žrtava, društvu i budućim generacijama duguju činjenice o tome šta se dogodilo u nedavnoj prošlosti, javno priznanje i poštovanje svih žrtava, nezavisno od vjerske i nacionalne pripadnosti.

Akcija potpisivanja razglednica u Podgorici, kao i u ostalim gradovima regiona sprovedena je veoma uspješno, a veliki broj građana i građanki Crne Gore dao je svoj doptinos procesu suočavanja sa prošlošću potpisujući razglednice podsjećanja da je vrijeme za REKOM, te da je takva komisija zbog budućnosti potrebna svim građanima postjugoslovenskih društava.

Akciju je u Podgorici organizovao Centar za građansko obrazovanje, referentna organizacija koalicije za REKOM u Crnoj Gori.

CGO prepoznat kao kredibilan organizator programa obrazovanja odraslih

Izvršna direktorka CGO-a, Daliborka Uljarević učestvovala je od 11. do 14. septembra na konferenciji „*Obrazovanje odraslih u Evropi van zemalja Evropske unije*“ koju je organizovala Evropska asocijacija za obrazovanje odraslih i Institut za međunarodnu saradnju njemačkog udruženja za obrazovanje odraslih (DVV international) u Kijevu.

Sastanak je okupio predstavnike organizacija za obrazovanje odraslih iz zemalja jugoistočne i istočne Evrope i iz južnog Kavkaza, potom članove organizacije EAEA članove i ostale stručnjake. Cilj sastanka bio je upoznati se sa evropskom politikom obrazovanja odraslih i njihovim programima u državama izvan EU, kao i ponuditi okvir koji će artikulirati jasno svoju poziciju prema navedenim programima. Konferencija je, takođe, imala za cilj predstaviti EAEA zemljama koje nisu članice EU. Dodatno, istaknut je značaj širenja najnovijih vijesti o evropskim politikama i programima koji mogu pomoći u razmjeni iskustava među zemljama učesnicama, kao i o evropskim politikama, strategijama, programima i projektima. Među učesnicima su bili istaknuti stručnjaci pomenutim oblastima iz Jermenije, Azerbejdžana, Bjelorusije, Belgije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Danske, Gruzije, Njemačke, Crne Gore, Moldavije, Makedonije, Srbije, Turske i na kraju, iz zemlje domaćina, Ukrajine. CGO je prepoznat je kao respektabilan partner u obrazovanju odraslih. CGO već godinama, kontinuirano ulaže napore kako bi obrazovanje odraslih postalo sasvim normalan slijed bilo čijeg usavršavanja.

Integracije manjina na jugoistočnom Balkanu

U Podgorici su 14. i 15. septembra COSV i Institut za socijalnu inkluziju organizovali završni događaj projekta „*Integracije manjina na jugoistočnom Balkanu*“ sufinansiran od strane Koperacije za razvoj Italijanskog ministarstva inostranih poslova. Ovaj projekat su zajednički realizovali italijanska organizacija COSV, Osnovna škola „*Božidar Vuković Podgoričanin*“ i FSR (sadašnji institut socijalne inkluzije), uz podršku Zavoda za zapošljavanje i Centra za stručno obrazovanje. Cilj mu je bio promocija realizovanih projektnih aktivnosti u Makedoniji, Crnoj Gori i Kosovu. U Crnoj Gori, aktivnosti su sprovedene u saradnji sa NVO Fondacija za stipendiranje Roma, a realizovano je devet kurseva u prosječnom trajanju od tri mjeseca svake godine, koji su uključili 150 djece od koje 120 iz romske zajednice. Projekat je, takođe, podržao organizovanje tri kursa opismenjavanja na kojem je učestvovalo više od 70 mladih odraslih od kojih je 47 dobilo diplomu. U saradnji sa školom „*Božidar Vuković Podgoričanin*“ urađeni su se manji radovi rekonstrukcije kako bi školski prostor dobio na funkcionalnosti. Ispred CGO-a, događaju je prisustvovala **Tamara Milaš**, saradnica na programima.

Effective Online Facilitation Training

FacilitatiONline aims to support youth workers and youth leaders in designing and facilitating effective e-learning platforms, since we believe e-learning is a new and exciting field, which offers a lot of space for creativity, invention and imagination! The main aim of the training course is to support youth workers and youth leaders in designing and facilitating effective e-learning platforms. This training course is for 26 participants from Albania, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Macedonia, Montenegro, Portugal, Romania, Serbia, United Kingdom.

The training that will be held from 13 to 22 November 2012 has three integrated learning phases:

1. Introductory phase (preparation for the course) through distance e-learning, there are 4 online modules to complete starting in October till the beginning of the residential part of the training course
2. Residential training course, from November 13th to 22nd in Novi Pazar, Serbia
3. Follow-up phase through distance e-learning, starting from November 26th to December 23rd.

This project is funded by the Youth in Action Programme. According to its rules, all costs of board and lodging will be covered by the organisers. In addition, DamaD will reimburse 70% of the participants' travel costs, only upon the receipt of all original tickets, boarding passes and invoices.

Application deadline is 1 October 2012. Date of selection is set to 5 October 2012.

For any questions which you might have, please direct to:

Samid Sarenkapic
E-Mail: office@kcdamad.org
Phone: 0038162308019

For more information: <http://www.mladiinfo.com/2012/09/19/effective-online-facilitation-training-novi-pazar/#ixzz27NIV5ipT>

Izdavač: Centar za građansko obrazovanje (CGO)
EIC Bilten - Evropski puls - je elektronski časopis koji izlazi uz podršku fondacije Friedrich Ebert. Zaveden je u Ministarstvu kulture pod rednim brojem 578.
Urednik: Vladan Žugić
Uredivački kolegijum: mr Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević, dr Vladimir Pavićević, Damir Nikočević, Petar Đukanović
Prevod i lektura: CGO
Art direktor: Ilija Perić
Ilustratorka: Dragana Koprivica
Produkcija: identity & promotion

Adresa redakcije: Njegoševa 36/1
Tel/fax: +382 20 665 112, 665 327
ep@cgo-cce.org, info@cgo-cce.org

Evropski puls možete preuzeti svakog posljednjeg petka u mjesecu na sajtu www.cgo-cce.org